

Nr 662

Av herr **Wedén**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39, angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

I proposition nr 39 har försvarsministern föreslagit att tiden för repetitionsövningar vid armén och kustartilleriet under budgetåret 1961/62 skall avkortas från 30 till 25 dagar. Förslaget grundas på ett betänkande från en av herr Älmeby ledd utredning om besparingsmöjligheter inom försvaret.

Det är säkerligen en vitt utbredd uppfattning att tiden under repetitionsövningarna ur utbildningssynpunkt icke tillvaratages fullt effektivt. Denna uppfattning hyses icke minst av många till sådana övningar inkallade värnpliktiga. I och för sig är det naturligtvis angeläget att all utbildning av värnpliktiga sker så rationellt att intryck av meningslöst slöseri med tid i möjligaste mån förhindras. Sådana föreställningar har ett negativt inflytande på försvarsviljan. Ökade ansträngningar att undanröja sakliga grunder för uppkomsten av dylika föreställningar är icke minst av detta skäl väl motiverade.

Repetitionsövningarna tjäna ju emellertid icke endast syftet att vidareutbilda de värnpliktiga. Ett annat viktigt ändamål är att ge de militära ledningsorganen i olika instanser möjligheter att praktiskt leda större förband. Ett sådant ändamål kan emellertid ur den enskilde värnpliktiges synvinkel ibland, ehuru oberättigat, framgå som en serie av ansträngningar, förflyttningar och väntan utan något annat utbildningssyfte än möjligen den fysiska träningen. Även med hänsyn tagen till att en stor del av den mot repetitionsövningarna framförda kritiken alltså kan sägas bottna i missförstånd kvarstår likväl tillräcklig anledning att ställa frågan om tiden för dessa övningar utnyttjas tillräckligt effektivt.

Uppenbarligen har denna fråga även samband med tillgången på befäl och instruktörer. Om det t. ex. förhåller sig så att antalet instruktörer är otillräckligt för att ge 75 000 till repetitionsövningar inkallade värnpliktiga en effektiv vidareutbildning under 30 dagar, så måste det självklart vara ännu omöjligare för samma antal instruktörer att medhinna en sådan uppgift på 25 dagar. Denna synpunkt på problemet är inte behandlad i försvarsministerns proposition.

Icke heller har försvarsministern berört spörsmålet, huruvida *en förbättring av utbildningen bör eftersträvas*. Om rationaliseringar, i varje fall under förutsättning av tillräcklig tillgång på instruktörer, skulle kunna med-

giva någon förkortning av tiden för repetitionsövningarna utan försämring av det nuvarande resultatet av dessa, synes frågan om inte denna rationaliseringseffekt i stället borde användas för en förbättring av utbildningsresultatet ingalunda sakna aktualitet. Den världspolitiska händelseutvecklingen stryker under denna aspekt. Det bör i detta sammanhang också uppmärksammas, att vår nuvarande försvarsordning bygger på en strävan att ersätta kvantitet med kvalitet, vilket även måste gälla de värnpliktigas utbildning.

Ikke heller behandlas i propositionen repetitionsövningarnas betydelse ur beredskapssynpunkt i annan mån än att det framhålles, att den särskilt tillkallade sakkunnige skall beakta även denna synpunkt. Det finns anledning för riksdagen att skärpa uppmärksamheten i detta avseende.

Försvarsministerns huvudskäl för att föreslå en provisorisk förkortning av repetitionsövningarna är emellertid två. Dels anser han, att den särskilde sakkunnige bör få tillfälle att ute på fältet studera vilket resultat som kan uppnås med en kortare repetitionsövningstid än den nu i värnpliktslagen angivna. Dels anser han att försvarseffekten icke bör påverkas av en försöksvis anordnad relativt begränsad förkortning av denna tid. Det vore emellertid förhastat att av försvarsministerns här angivna skäl nr 2 draga den slutsatsen att försvarsministern redan förutsett till vilken slutsats den särskilde sakkunniges studier ute på fältet kan leda. Försvarsministern framhåller nämligen, att, om det icke visar sig möjligt att under den kortare tiden hinna med det som tillämpas under en 30-dagarsperiod, så bör självfallet de ur utbildningssynpunkt minst angelägna momenten komma i sista hand. Försvarsministern är med andra ord själv osäker om hur den av honom föreslagna åtgärden påverkar försvarseffekten. Att denna osäkerhetskänsla är väl grundad i verkligheten framgår inte minst därav, att, vid sidan av de militära organen, även statens organisationsnämnd anmält starka betänkligheter mot en förkortning av utbildningstiden.

Det mest anmärkningsvärda som förekommit i detta sammanhang är emellertid det faktum, att regeringen uppenbarligen icke ansåg sig skyldig att underrätta den under senare hälften av 1960 arbetande försvarsutredningen om sina planer på och beslut om att inskränka repetitionsövningarna. Detta tillvägagångssätt hade möjligen varit försvarbart om en färdig utredning förelegat, som givit godtagbar anledning antaga att en förkortning av repetitionsövningarna inte skulle påverka försvarets effekt. Även i sådant fall hade dock frågan, om utbildningseffekten borde *höjas* bort hänskjutas till försvarsutredningen. Det framgår emellertid, som ovan framhållits, av försvarsministerns proposition nr 39, att regeringen ännu betraktar det som en öppen fråga, huruvida en förkortning av repetitionsövningarna påverkar försvarseffekten. Under sådana förhållanden måste det anses ytterst märkligt att regeringen, samtidigt som den medverkar till

att de demokratiska partiernas företrädare inom försvarsutredningen träffar en uppgörelse inkluderande även en viss kostnadsram för försvaret, för sin egen del utan att låta utredningen behandla spörsmålet beslutar sig för en försöksvis skedd inskränkning av repetitionsövningarna och minskar den överenskomna ramen med ett emot minskningen av övningstiden vägt be-
lopp.

Det finns flera skäl för riksdagen att anmäla starka betänkligheter mot ett tillvägagångssätt av denna art. Det väsentligaste är måhända angelägenheten att upprätthålla ett nödvändigt minimimått av förtroende, de demokratiska partierna emellan, i försvarsfrågan. Uppenbarligen blir detta inte möjligt om regeringen är den första att handla på ett sätt som innebär ett ansträngt utnyttjande av formella möjligheter att gå vid sidan av träffade uppgörelser.

Det här förda resonemanget leder fram till följande slutsats. Riksdagen synes kunna godtaga den av regeringen föreslagna förkortningen av repetitionsövningarna under uttryckligt framhållande av dess försökskaraktär.

Samtidigt synes emellertid riksdagen böra understryka den osäkerhet som råder beträffande effekten på försvarets funktionsduglighet av en sådan förkortning. Intill dess en ny försvarsutredning hunnit pröva sådana förslag som kan komma att framläggas av den nu tillkallade särskilde sakkunnige för värnpliktsutbildningsfrågor bör därför icke en försöksvis genomförd förkortning av utbildningstiden tillåtas medföra en minskning av den av försvarsutredningen avsedda ramen för de båda av överenskom-
melsen omfattade budgetåren sedda som en helhet. Följaktligen är det anledning för riksdagen att uttala önskvärdheten av att regeringen för 1961 års höstriktsdag framlägger förslag till sådana åtgärder inom försvaret som bäst kan anses ägnade att motväga nackdelar av förkortningen av tiden för repetitionsövningarna. Behovet av sådana åtgärder framgår inte minst av försvarsministerns uttalande i propositionen, att in- och utlämnings-
tider för utrustning m. m. skall göras så korta som möjligt. Möjligheterna att verkligen åstadkomma en förkortning av dessa tider torde stå i viss proportion till tillgången på medel att för dylika ändamål avlöna annan arbetskraft än de till repetitionsövningar inkallade. Även åtgärder på andra områden måste emellertid komma i fråga.

Med hänvisning till det ovanstående föreslås alltså att riksdagen måtte uttala,

att riksdagen, i syfte att stärka enigheten om upprätthållandet av ett starkt svenskt försvar och tilltron de demokratiska partierna emellan i detta avseende och med acceptering under betoning av den provisoriska försökskaraktären av Kungl. Maj:ts förslag beträffande förkortningen av repetitionsövningarna under budgetåret 1961/62, som sin

mening tillkännager, att något avsteg från den inom 1960 års försvarsutredning träffade uppgörelsen härigenom icke åsyftas, varför Kungl. Maj:t bör förelägga riksdagen de förslag som erfordras för att den av försvarsutredningen avsedda ramen för försvarsutgifterna under budgetåren 1961/62 och 1962/63 skall komma att till fullo tillgodoses.

Stockholm den 28 februari 1961

Sven Wedén
